

(Политика, 23.04.2009)

Напади на банкарски систем су учестали и у условима економске кризе наилазе у јавности на плодно тле, иако овдашње банке имају висок капитал и, за разлику од банака из англосаксонског света, нису улагале у контаминирани хартије од вредности и „кумовале“ домаћој кризи. Недавно је „Политика“ објавила текст [„Банкарски рај“](#) у коме г. Небојша Катић критикује реформу банкарског сектора, тврди да овдашње банке годинама наплаћују највеће марже и плаћају најнижи порез, те се залаже за државну контролу каматних стопа, увођење додатног пореског захватања на остварену добит банака и промену монетарне политике. Према подацима доступним на веб-сајту НБС, просечна пондерисана активна каматна стопа банака у марту је знатно нижа од, како се у тексту каже, „спектакуларних“ 21 одсто. У условима када имамо високу инфлацију и, због исте, 15 одсто референтну стопу НБС, издвајања обавезне резерве од 40 до 45 процената на домаће изворе у страниој валути, када су премије за заштиту од кредитног ризика на међународном тржишту капитала порасле на ниво од преко 600 базичних поена, када је кредитни рејтинг земље лош – каматне стопе не могу бити ниске. Нето маргине банака су (дакле по одбитку одговарајуће референтне стопе, трошкова ликвидности, трошкова обавезне резерве, стандардних трошкова ризика и трошкова „производње“) - мале. То посредно потврђују и подаци о приносу на ангажовани капитал банака који за 2006, 2007. и девет месеци 2008. износи респективно 9,67, затим 8,54 и 12,03 одсто (квартални извештај НБС). По том показатељу, српски банкарски сектор спада међу најнепрофитабилније у региону источне Европе. Данас, како у суседству тако и у развијеним земљама, предузећа плаћају на кредите и обвезнице знатно веће маргине изнад референтних стопа него што је то био случај пре кризе. Србија је каснила у реформама у односу на друге земље и има ниску стопу пореза на добит као један од адута у оштрој конкуренцији за привлачење инвеститора. Није ми познато да је општеприхваћена пракса у свету да се на добит банкарског сектора примењују више пореске стопе у односу на друге секторе. Но, ако би се то и урадило, како предлаже г. Катић, тај повећани трошак би преко цене услуга био преваљен на привреду и грађане. Што се тиче изнете тврдње да се „Србија необјашњиво лако одлучила да угаси домаће банке“, Србија је из деведесетих изашла финансијски осакаћена и није било пара пореских обвезника којима се могла финансирати санација тих банака, а странци за то нису хтели да дају паре. Народ није имао поверења и паре није држао у банкама. Банке нису имале депозитни потенцијал, кредитна потраживања су била ненаплатива, капитал „поједен“, а није било могућности да се добију значајнији кредитни лимити од страних банака. Захваљујући доброј реформи банкарског сектора, велики број људи је нашао посао у новим банкама, вратило се поверење, штедња је постала значајан извор, са страним капиталом је дошао и потребни know-how и кредитне политике су се вратиле у банке. Што се тиче изнете тврдње о „галантном преносу платног промета у банке“, платни промет се вратио тамо где му је и место, у банке, каква је и светска пракса. Без

платног промета у банкама банке не би биле у стању да добро упознају свог клијента (know your customer) и ваљано управљају кредитним и ризицима ликвидности. Г. Катић каже да је „банкама омогућено да кредитне операције обављају (ефективно) у страном валути“. Па у којој валути да га обављају кад је две трећине депозита привреде и грађана у страном валути. Јесу ли банке криве за то? Како би се осећале штедише када бисмо рекли да можемо само да им исплатимо динаре уместо девиза јер смо те девизе конвертовали у динаре и дали динарске кредите?

Што се монетарне политике тиче, НБС није измишљала топлу воду – урадила је оно што и велики број других – прешла је на инфлационо таргетирање. Пракса низа земаља показује да су таквом политиком централне банке успеле да изграде потребан кредибилитет, да оборе инфлациона очекивања и да доведу ка ниској, дугорочно одрживој стопи инфлације. У Србији никада није дошло до, како тврди г. Катић, „експлозивног прилива шпекулативног банкарског капитала“. Ми смо земља која још увек контролише капиталне токове са иностранством и странишпекулативни капитал не може да улаже у краткорочне инструменте на финансијском тржишту. Да централна банка није исушивала вишак динарске ликвидности да ли би инфлација била колика је била или би тај новац вршио притисак на раст агрегатне тражње и последично још већи раст цена? Вреди ли уопште коментарисати позив г. Катића да држава лимитира каматне стопе? Тако нешто је рађено и током деведесетих година у Србији па смо видели како су се ти експерименти завршили. Конкуренција између банака је жестока и само једна банка има преко десет одсто тржишног учешћа. Од популизма нема вајде, а неутемељеним критикама се круни поверење.

Банкар